

Kainuun liitto

Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava

Lähtökohdat ja tavoitteet 9.12.2013

www.kainuu.fi

Kannen kuva: Kainuun liitto

Sisällys

1. Johdanto	4
2. Lähtökohdat	4
2.1. Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä.....	4
2.2. Maankäyttö- ja rakennuslaki	5
2.3. Kainuun maakuntakaava 2020	6
2.4. Kaupan keskeiset käsitteet	7
2.5. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan laatiminen	8
2.6. Vaihtoehtotarkastelu.....	8
3. Nykytila	10
3.1. Nykyinen maankäyttö	10
3.2. Väestö ja työpaikat	10
3.3. Vapaa-ajan-asukkaat ja matkailijat	13
3.4. Liikennejärjestelmä.....	16
3.5. Vähittäiskaupan palveluverkko	17
4. Kaavan laatimisen tavoitteet	22
4.1. Vähittäiskaupan ohjausta koskevat maankäyttö- ja rakennuslain säädökset	22
4.2. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT).....	23
4.3. Muut valtakunnalliset tavoitteet.....	25
4.4. Maakunnalliset tavoitteet	25
4.5. Kaupunkien ja kuntien tavoitteet.....	26
4.6. Kaupan toimijoiden tavoitteet.....	28
4.7. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan tavoitteet.....	28
5. Selvitykset	29
Lähteet	

1. Johdanto

Tämä ”Lähtökohdat ja tavoitteet” -asiakirja koskee Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan laatimisen lähtökohdista ja sille asetettavia tavoitteita.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (319/2011) takia ja kaupan toimintaedellytysten turvaamiseksi kaavoitus tulee uudistaa ja saattaa ajan tasalle. Lainmuutoksessa maakuntakaavan asemaa vähittäiskaupan suuryksiköiden ohjauksessa on vahvistettu. Lisäksi on selkeytetty vähittäiskaupan suuryksiköiden sijainnin ohjauksen tavoitteita ja periaatteita, sekä yhdenmukaistettu kaupan ohjausta koskevat säännökset koskemaan kaikkia toimialoja.

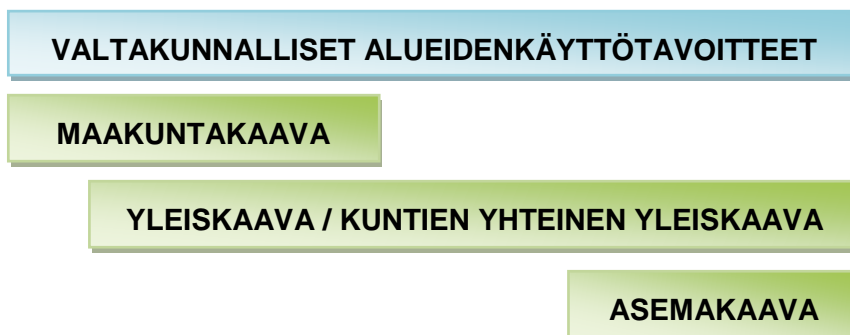
Kainuun kokonismaakuntakaava on valtioneuvoston vahvistama 29.4.2009. Voimassa olevassa Kainuun maakuntakaavassa on osoitettu vähittäiskaupan suuryksiköiden rakentamisen mahdollistamat alueet c-merkinnällä Kajaanin, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen taajamiin. Kajaanin c-alue on osoitettu aluevarauksena. Muiden taajamien c-alueet on osoitettu kohdemerkinnällä. Kainuun voimassa olevassa maakuntakaavassa vähittäiskaupan suuryksikkö tarkoittaa vähintään 2000 k-m² päivittäistavarakauppaa. Lakimuutoksen myötä maakuntakaavassa tulee jatkossa osoittaa seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön alaraja ja enimmäismitoitus. Lisäksi tulee huomioida kokonaisuudessa paljon tilaa vaativa erikoistavaran kauppa. Kaupan vaihemaakuntakaavassa pyritään ajantasaistamaan maakuntakaava MRL:n muutosten mukaiseksi ja osoitetaan selvitysten perusteella seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan sijainti, suuryksikön alaraja sekä enimmäismitoitus riittävällä tarkkuudella. Kaupan vaihemaakuntakaavan tavoitevuosi on 2030.

Kainuun maakuntavaltuusto on tehnyt 25.3.2013 päätöksen käynnistää Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan laatimisen (19 §). Kainuun maakuntahallitus on päättänyt antaa vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnosta koskeviin lausuntoihin ja mielipiteisiin vastineet ja hyväksyä Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman 19.8.2013. Vaihemaakuntakaava aineisto on nähtävillä Kainuun liiton verkkosivuilla: www.kainuunliitto.fi

2. Lähtökohdat

2.1. Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä

Maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntien liittojen laatimat maakuntakaavat sekä kuntien laatimat yleiskaavat ja asema-kaavat (kuva 1). Ne perustuvat maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL, 132/1999).

Kuva 1. Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä.

Alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista (MRL 24 §).

Maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, jossa osoitetaan alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet sekä osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Kainuussa maakuntakaavan laatijana toimii Kainuun liitto.

Maakuntakaava voidaan laatia

- koko maakuntaa käsittelevänä kokonaismaakuntakaavana,
- maakunnan osa-alueita koskevana maakuntakaavana tai
- tiettyjä asiakokonaisuuksia koskevana vaihemaakuntakaavana.

Yleis- ja asemakaavoja laativat kunnat. Kunnat myös hyväksyvät nämä kaavat. Yleiskaavan tarkoituksena on kunnan tai sen osan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen sekä toimintojen yhteen sovittaminen. Asemakaava puolestaan laaditaan alueiden käytön yksityiskohtaista järjestämistä, rakentamista ja kehittämistä varten. Kunnat voivat laatia myös yhteisen yleiskaavan, jonka vahvistaa ympäristöministeriö.

Suunnittelujärjestelmän periaatteena on, että yleispiirteisempi kaava on ohjeena yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa ja muutettaessa. Alueidenkäyttöä koskevat ratkaisut pyritään tekemään sillä suunnittelutasolla, jolla ne kaavan sisältö ja vaikutukset huomioiden ovat parhaiten tehtävissä. Siten maakunnallisesti ja seudullisesti vaikuttavat alueidenkäyttökysymykset, kuten tässä seudullisiin vähittäiskaupan suuryksiköihin liittyvät alueidenkäyttökysymykset, on tarkoituksenmukaista ratkaista maakuntakaavatasolla.

2.2. Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaki antaa selkeät tavoitteet ja lähtökohdat maakuntakaavan ja vaihekaavan laatimiselle. Kaavojen laadintaa ohjaavat lain yleinen tavoite (1 §) ja alueiden käytön suunnittelun tavoitteet (5 §).

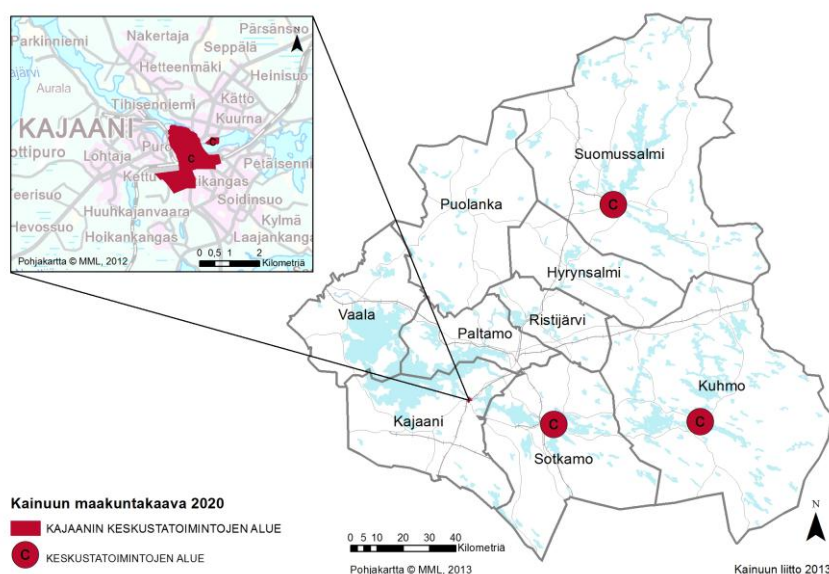
Lisäksi maakuntakaavalle on esitetty seuraavat sisältövaatimukset (28 §), joihin on kaavaa laadittaessa kiinnitettävä erityisesti huomiota:

1. Maakunnan tarkoituksenmukainen alue- ja yhdyskuntarakenne
2. Alueiden käytön ekologinen kestävyys
3. Ympäristön ja talouden kannalta kestävä liikenteen ja teknisen huollon järjestelyt
4. Vesi- ja maa-ainesvarojen kestävä käyttö
5. Maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset
6. Maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen
7. Virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

2.3. Kainuun maakuntakaava 2020

Kainuun koko maakunnan käsittävä Kainuun maakuntakaava 2020 hyväksyttiin Kainuun maakuntavaltuustossa 7.5.2007. Valtioneuvosto vahvisti maakuntakaavan 29.4.2009 (valtioneuvoston päätös YM3/5222/2007).

Voimassa oleva Kainuun maakuntakaava ohjaa kaupan sijoittumista kaavan laadinta aikana voimassa olleiden säädösten ja kaupan kehittämistavoitteiden perusteella. Kainuun maakuntakaava 2020 mahdollistaa vähittäiskaupan suuryksiköiden rakentamisen alueet c-merkinnällä Kajaanin, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen taajamiin (kuva 2). Kajaanin c-alue on osoitettu aluevarauksena. Muiden taajamien c-alueet on osoitettu kohdemerkinnällä.

Kuva 2. Kainuun voimassa olevan maakuntakaava 2020 kauppaa koskevat merkinnät.

Kainuun maakuntakaavassa 2020 ei ole osoitettu vähittäiskaupan suuryksikön alarajaa tai enimmäismitoitusta tai huomioitu kokonaisuudessa paljon tilaa vaativaa erikoistavaran kauppaa, koska lainsäädäntö ei ole niitä aiemmin edellyttänyt. Voimassa oleva Kainuun maakuntakaavan ajankäytön suunnittelu edellyttää kaavan uudistamista kauppaa koskevien asioiden osalta.

Kainuun 1. vaihemaakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa 19.3.2012 ja se on vahvistettu ympäristöministeriössä 19.7.2013 (ympäristöministeriön päätös YM2/5222/2012).

Kaava koskee puolustusvoimain ampuma- ja harjoitusalueita sekä niiden melualueita. Kainuussa on myös vireillä Kainuun tuulivoimamaakuntakaava, joka käynnistyi maakuntavaltuuston päätöksellä 25.3.2013.

2.4. Kaupan keskeiset käsitteet

Seuraavat kaupan keskeiset käsitteet perustuvat ympäristöministeriön ohjeeseen (3/2013): Vähittäiskaupan suuryksiköiden kaavoitus.

Erikoiskauppa. Tietyn tuoteryhmän kauppaan ja siihen liittyviin palveluihin erikoistunut myymälä. Erikoiskauppa kerää asiantuntemustaan tiettyyn tuoteryhmään ja siihen liittyviin palveluihin. Erikoiskauppa on yleensä keskittynyt ns. käyttötavaroiden myyntiin, mutta voi myös keskittyä päivittäisten tavaroiden kuten elintarvikkeiden myyntiin. Erikoiskauppojen toiminnan ytimenä ovat henkilökohtainen palvelu, korkea asiantuntemus ja erikoistunut tuotevalikoima. Erikoiskaupoille on tyypillistä myös pyrkimys keskeiseen sijaintiin kaupunkirakenteessa ja hakeutuminen lähelle toisiaan, sillä tiiviit palvelukeskittymät ovat vetovoimaisia ostosympäristöjä. (Lähde: Santasalo & Heusala 2002, www.kauppa.fi).

Paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppa. Paljon tilaa vaativa erikoistavaran kauppa (tiva -kauppa) tulee vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevan ohjauksen piiriin 16.4.2015. Ympäristöministeriön suosituksen mukaan paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppaan kuuluu moottoriajoneuvojen kauppa, moottoriajoneuvojen varaosien ja tarvikkeiden kauppa, rengaskauppa, venekauppa, veneilytarvikkeiden kauppa, matkailuvaunujen kauppa, huonekalukauppa, sisustustarvikekauppa (rakenteellinen sisustus), rautakauppa, rakennustarvikekauppa, maatalouskauppa, puutarha-alan kauppa ja kodintekniikkakauppa.

Päivittäistavarakauppa. Päivittäistavarakaupalla tarkoitetaan yleisimmin päivittäistavaroiden koko valikoimaa myyvää, pääasiassa itsepalveluperiaatteella toimivaa marketmyymälää. Ruoan osuus päivittäistavaramyymälöiden kokonaisymyynnistä on noin 80 %. (Lähde: www.kauppa.fi).

Seudullisesti merkittävä vähittäiskaupan suuryksikkö. Seudullisesti merkittävällä vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan sellaista kaupan yksikköä, jolla voidaan arvioida olevan yhtä kuntaa laajempia, seudullisia vaikutuksia. Seudullista merkitystä omaavan suuryksikön alaraja voi olla erilainen riippuen kyseessä olevasta alueesta ja olosuhteista sekä kaupan laadusta. Alaraja voi siten vaihdella maan eri osissa ja yksittäisen maakunnan alueella.

Vähittäiskauppa. Vähittäiskauppa on kuluttajia palvelevaa kauppaa. Vähittäiskauppa välittää kuluttajille tuotteita teollisuudesta ja tuotannosta erilaisten tukkuportaiden välityksellä. Vähittäiskaupan kokonaiskuvassa vähittäiskauppa jakautuu kahteen ryhmään, joissa päivittäistavara- ja tavaratalokaupat muodostavat oman ryhmänsä. Toisen ryhmän muodostavat erikoiskaupat, joista suurimpia toimialoja ovat autokauppa, tekstiili- ja vaatekauppa sekä apteekit. (Lähde: Santasalo & Koskela 2008).

Vähittäiskaupan suuryksikkö. Vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan kooltaan yli 2000 kerrosneliömetrin suuruista vähittäiskaupan myymälää. Kerrosalaltaan 2000 neliömetrin suuruinen myymälä vastaa myyntipinta-alaltaan 1 300 – 1 500 neliömetrin myymälää. Maankäyttö- ja rakennuslain vähittäiskauppaa koskevia erityisiä säännöksiä sovelletaan myös olemassa olevan vähittäiskaupan myymälän laajennukseen tai muuttamiseen vähittäiskaupan suur-

yksiköksi, vähittäiskaupan suuryksikön laajentamiseen sekä sellaisiin vähittäiskaupan myymäläkeskittymiin, jotka ovat vaikutuksiltaan verrattavissa vähittäiskaupan suuryksikköön. Säännökset eivät koske vähittäiskaupan myymälän, vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän laajentamista, joka ei ole merkittävä. Merkittävän laajennuksen ohjeellisenä rajana tulee pitää yli 1 500 kerrosneliömetrin tai yli 25 prosentin laajennusta. Vähittäiskaupan suuryksikön kerrosala vastaa rakennuksen kerrosalaa, jolloin kerrosalaan lasketaan mukaan vähittäiskaupan tilojen lisäksi myös esim. ravintolatilat ja muut palvelutilat. (Lähde: Ympäristöministeriö, 2013)

2.5. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan laatiminen

Voimassa oleva Kainuun maakuntakaavan ajanmukaistaminen maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (319/2011) mukaiseksi edellyttää kaavan uudistamista kauppaa koskevien asioiden osalta. Seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen ja mitoitus on päätetty ratkaista omalla erillisellä kaavoituksella. Kainuun maakuntavaltuusto teki 25.3.2013 päätöksen Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan käynnistämisestä. Kaupan vaihemaakuntakaavassa osoitetaan selvitysten perusteella seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksiköiden sijainti, suuryksikön alaraja sekä enimmäismitoitus riittävällä tarkkuudella.

Seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan sijainnin, suuryksikön alarajan sekä enimmäismitoituksen määrittäminen perustuu vaikutusten arviointiin. Arviointiin vaikuttaa mm. nykyinen alue- ja yhdyskuntarakenne, keskus- ja palveluverkko, kaupan saavutettavuus sekä väestö- ja kulutusennusteet.

Vaihemaakuntakaavassa tarkastellaan pitkän tähtäimen tavoitteita. Tavoitevuodeksi on asetettu vuosi 2030. Vahvistuessaan kaupan vaihemaakuntakaava kumoaa 29.4.2009 vahvistetun maakuntakaavan vaihemaakuntakaavassa osoitettujen maankäyttöratkaisujen osalta.

2.6. Vaihtoehtotarkastelu

Vaikutusten arviointi on keskeinen osa kaavan laadintaprosessia. Arvioinnin tehtävänä on tuottaa suunnittelijoille, osallisille sekä päättäjille tietoa kaavan toteuttamisen vaikutuksista, niiden merkittävydestä sekä haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksista. Vaikutusten arvioinnilla tuetaan kaavaratkaisujen valmistelua ja valintaa. Eri osaratkaisuvaihtoehtojen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia vertailemalla löydetään ratkaisuja, joiden perusteella suunnittelu etenee. Vaikutusten arviointi tehdään sillä tasolla ja tarkkuudella, kuin maakuntakaava yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 9 §) mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Kainuun kaupan tavoitetilan määrittelemiseksi on laadittu kaksi alustavaa kaupan palveluverkon kehittämisehdotusta. Vaihtoehdot kuvaavat kaupan palveluverkon kehittymistä vuoteen 2030.

Arvioitavat Kainuun kaupan kehittämismuutokset on laadittu erilaisiin ostovoiman kehitysnäkömiin perustuen ja niiden avulla on tutkittu, millaisia kehitysnäkymiä Kainuun kaupalle voi tulevana vuosikymmeninä kohdistua ja miten kaupan kysyntä ja tilatarpeet kummassakin vaihtoehdossa toteutuisivat. Kumpikin tarkasteltava vaihtoehto perustuu Kainuun väestökehityksen osalta tilastokeskuksen väestöennusteeseen, mutta niissä on otettu eri tavoin huomioon matkailijoiden ja loma-asukkaiden kokonaisostovoimaa lisäävä vaikutus. Kotimaisten matkailijoiden lisäksi on painotettu erityisesti ulkomaisten matkailijoiden määrän lisääntymistä.

Alustavat arvioitavat Kainuun kaupan palveluverkon kehittämismuutokset ovat:

Vaihtoehto 1: ”Nykyinen perustrendi jatkuu”

Vaihtoehdossa Kainuun väestömäärä kehittyä Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan ja väestömäärä vähenee vuodesta 2012 vuoteen 2030 noin 5 800 asukkaalla. Väestöennusteen mukaan väestömäärä vähenee Kajaanin ja Sotkamon lukuun ottamatta kaikissa muissa kunnissa. Vaihtoehdossa maakunnan oman väestön vähentyminen heikentää ostovoiman kehitystä, mutta toisaalta yksityisen kulutuksen kasvu lisää maakunnan ostovoimaa. Vaihtoehdossa yksityisen kulutuksen kasvu on ennakoitu kehittyvän päivittäistavarakaupassa 1 %/vuosi ja erikoiskaupassa 2 %/vuosi. Loma-asukkaiden ja matkailijoiden ostovoiman on ennakoitu vaikuttavan maakunnan kaupan kysyntään nykytilanteen tavoin, jolloin koko maakunnassa vähittäiskaupan ostovoiman siirtymä on positiivinen vuonna 2030 ja vastaa nykytilannetta (+18 %). Kunnittain tarkasteltuna vähittäiskaupan ostovoiman siirtymä on nykytilanteen tapaan positiivinen Kajaanissa, Sotkamossa ja Kuhmossa ja muissa kunnissa negatiivinen. Vaihtoehdossa vähittäiskaupan (pl. autokauppa ja huoltamot) laskennallinen liiketilatarve Kainuussa on vuonna 2030 noin 324 000 k-m², joka on noin 130 000 k-m² enemmän kuin vuonna 2012.

Vaihtoehto 2: ”Matkailun ja vapaa-ajan asumisen kehittyminen lisää kaupallisten palveluiden kysyntää”

Myös vaihtoehdossa 2 Kainuun väestömäärä kehittyä Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan ja väestömäärä vähenee vuodesta 2012 vuoteen 2030 noin 5 800 asukkaalla. Vaihtoehdossa yksityisen kulutuksen kasvu on ennakoitu kehittyvän päivittäistavarakaupassa 1 %/vuosi ja erikoiskaupassa 2 %/vuosi. Vaihtoehdossa Kainuun oman väestön ostovoiman lisäksi Kainuun ostovoimaa lisää kehittyvä matkailu ja kasvava vapaa-ajan asukkaiden määrä. Erityisesti venäläisten matkailijoiden määrän ennakoitaan lisääntyvän Kainuun alueella. Vaihtoehdossa matkailijamäärien ennakoitaan kasvavan Kainuun matkailustrategian mukaisesti 5 % vuodessa. Kasvavan matkailun vaikutukset kuntien vähittäiskaupan liikevaihtoon on arvioitu Kainuun matkailutuloa koskevaan selvitykseen perustuen (Kauppila 2011). Matkailun kehittymisen ja vapaa-ajan asukkaiden määrän lisääntymisen seurauksena koko maakunnan vähittäiskaupan (pl. autokauppa ja huoltamot) ostovoiman siirtymä kasvaa ja on vuonna 2030 +34 %. Vaihtoehdossa vähittäiskaupan (pl. autokauppa ja huoltamot) laskennallinen liiketilatarve Kainuussa on vuonna 2030 noin 366 000 k-m², joka on noin 172 000 k-m² enemmän kuin vuonna 2012.

3. Nykytila

3.1. Nykyinen maankäyttö

Kainuun maakuntakaava 2020 mahdollistaa vähittäiskaupan suuryksiköiden rakentamisen alueet c-merkinnällä Kajaanin, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen taajamiin. Kajaanin c-alue on osoitettu aluevarauksena. Muiden taajamien c-alueet on osoitettu kohdemerkinnällä.

Kainuun maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset päivittäistavarakaupan suuryksiköt (10 kpl, > 2000 k-m²) sijaitsevat taajamissa (Kajaani, Sotkamo, Kuhmo ja Suomussalmi). Tilaa vaativa erikoistavarankauppa (mm. huonekalukauppa, rautakauppa ja moottoriajoneuvojen kauppa) sijaitsee Kainuussa pääasiassa taajamien ulkopuolella.

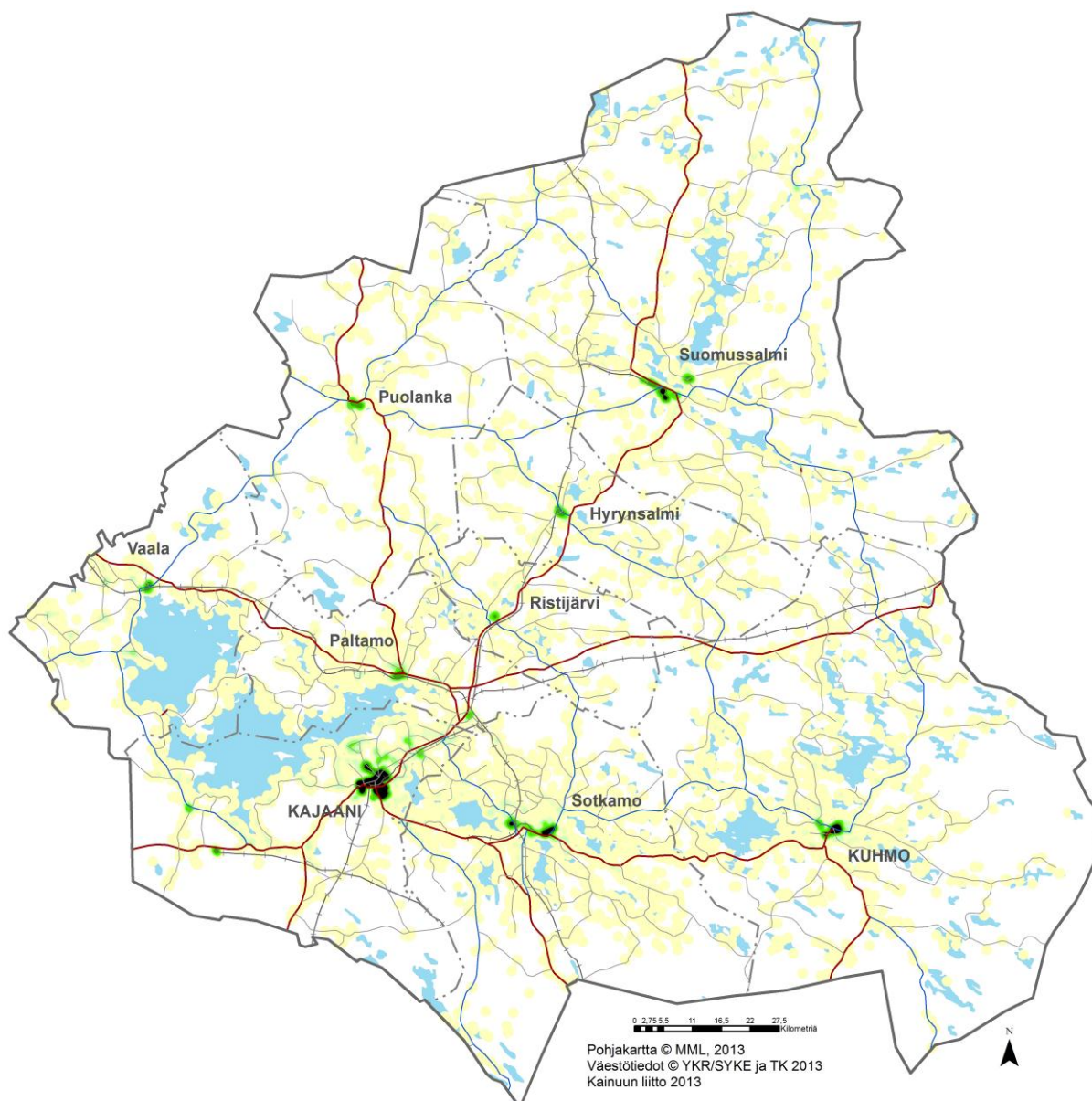
3.2. Väestö ja työpaikat

Väestö

Tilastokeskuksen mukaan Kainuun väkiluku oli 80 685 vuoden 2012 lopussa (Taulukko 1). Väestö on vähentynyt 18,7 prosenttia vuodesta 1980 vuoteen 2012. Taajama-alueiden väkimäärä on kasvanut ja haja-asutusalueiden väkimäärä vähentynyt. Vuonna 2010 Kainuun väestöstä 71,6 prosenttia asui taajamissa (Lähde: YKR/SYKE ja Tilastokeskus 2012). Kainuun väestön sijoittumista vuonna 2012 on havainnollistettu kuvassa 3 tiheyspinnan avulla. Kartan mustilla alueilla asuu 46 % kainuulaisista.

Taulukko 1. Väkiluku Kainuussa 1980–2012. Lähde: Tilastokeskus 2013.

	1980	1990	2000	2010	2012
Kainuu	99 247	96 957	89 777	82 073	80 685
Hyrnsalmi	4 428	4 066	3 486	2 736	2 603
Kajaani	38 016	39 577	38 912	38 157	37 973
Kuhmo	13 900	12 878	11 167	9 492	9 240
Paltamo	5 474	5 056	4 420	3 884	3 743
Puolanka	5 327	4 620	3 846	3 063	2 931
Ristijärvi	2 469	2 150	1 796	1 513	1 450
Sotkamo	11 430	11 603	11 106	10 702	10 682
Suomussalmi	13 357	12 509	11 003	9 156	8 813
Vaala	4 846	4 498	4 041	3 370	3 250

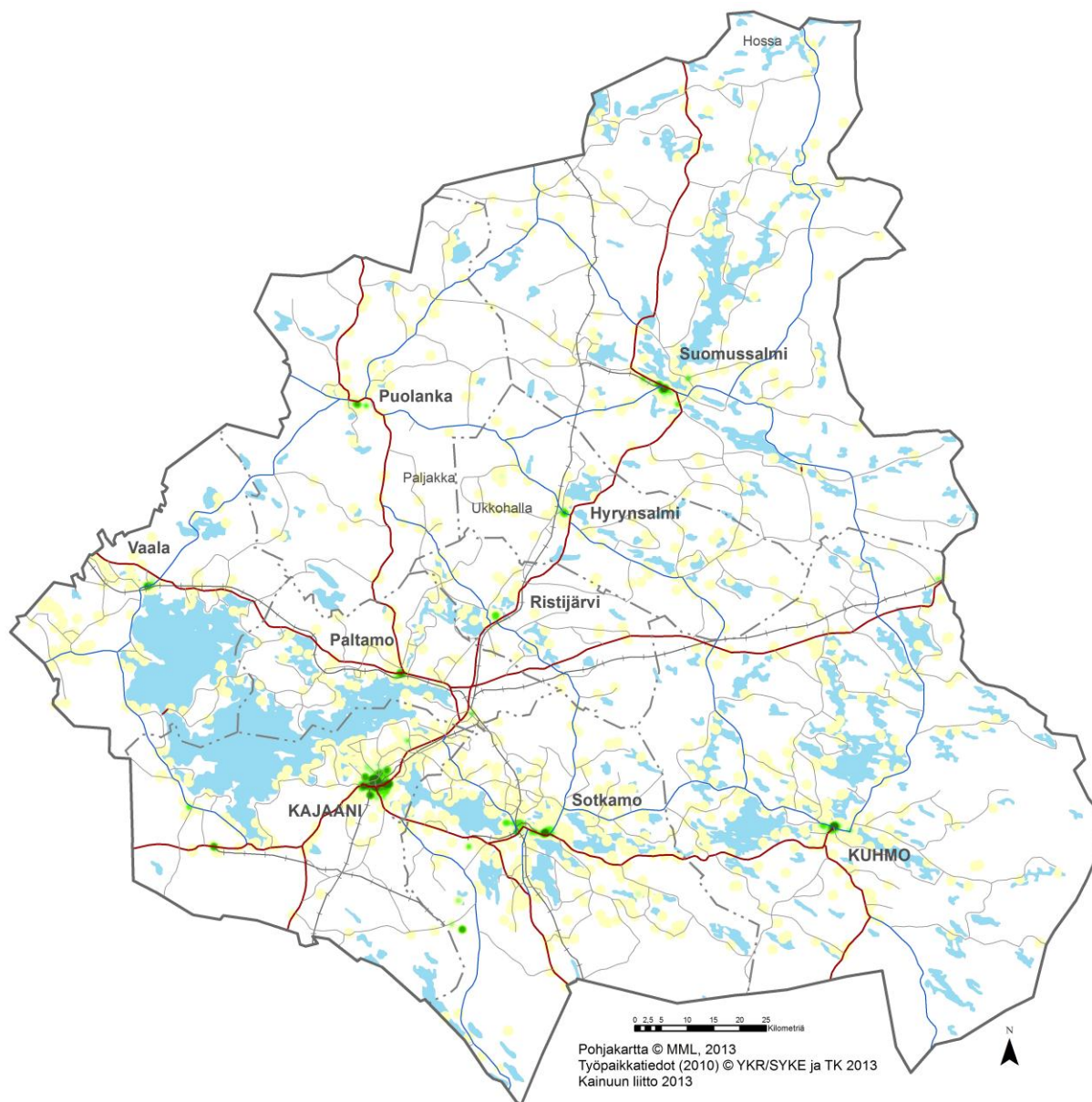
Kuva 3. Kainuun väestön sijoittuminen kernel density tieheypintana 31.12.2012.

Työpaikat

Kainuussa oli vuoden 2010 lopussa noin 30 000 työpaikkaa, joista noin puolet oli Kajaanissa (kuva 4). Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella oli runsaat 3 000 työpaikkaa. Vuosina 2000-2010 Kainuun työpaikkamäärä väheni noin 350 työpaikalla (-1 %). Kunnittain tarkasteltuna työpaikkamäärä lisääntyi Kajaanissa ja Sotkamossa ja väheni muissa kunnissa.

Taulukko 2. Kainuun työpaikkamäärän kehitys (Lähde: Tilastokeskus).

	Työpaikkojen määrä			Muutos 2000-2010		
	2000	2005	2010	lkm	%	%/v
Hyrnsalmi	887	786	685	-202	-23 %	-2,6 %
Kajaani	15 145	15 145	15 293	797	5 %	0,5 %
Kuhmo	3 383	3 115	3 071	-312	-9 %	-1,0 %
Paltamo	1 255	1 122	1 193	-62	-5 %	-0,5 %
Puolanka	1 191	946	869	-322	-27 %	-3,1 %
Ristijärvi	483	419	400	-83	-17 %	-1,9 %
Sotkamo	3 717	3 462	4 059	342	9 %	0,9 %
Suomussalmi	3 187	2 914	2 861	-326	-10 %	-1,1 %
Vaala	1 201	1 125	1 023	-178	-15 %	-1,6 %
KAINUU	30 449	29 182	30 103	-346	-1 %	-0,1 %

Kuva 4. Kainuun työpaikkojen sijoittuminen kernel density tieheyspintana 31.12.2012.

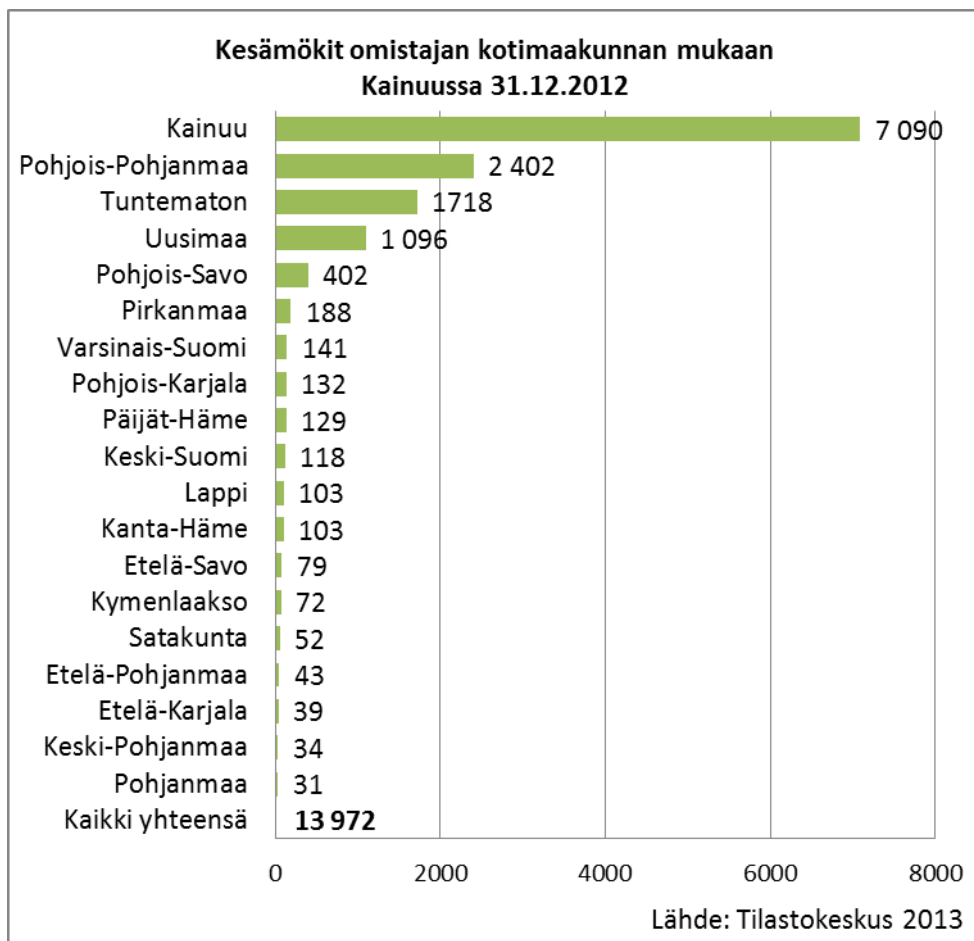
3.3. Vapaa-ajan-asukkaat ja matkailijat

Vapaa-ajan asukkaat

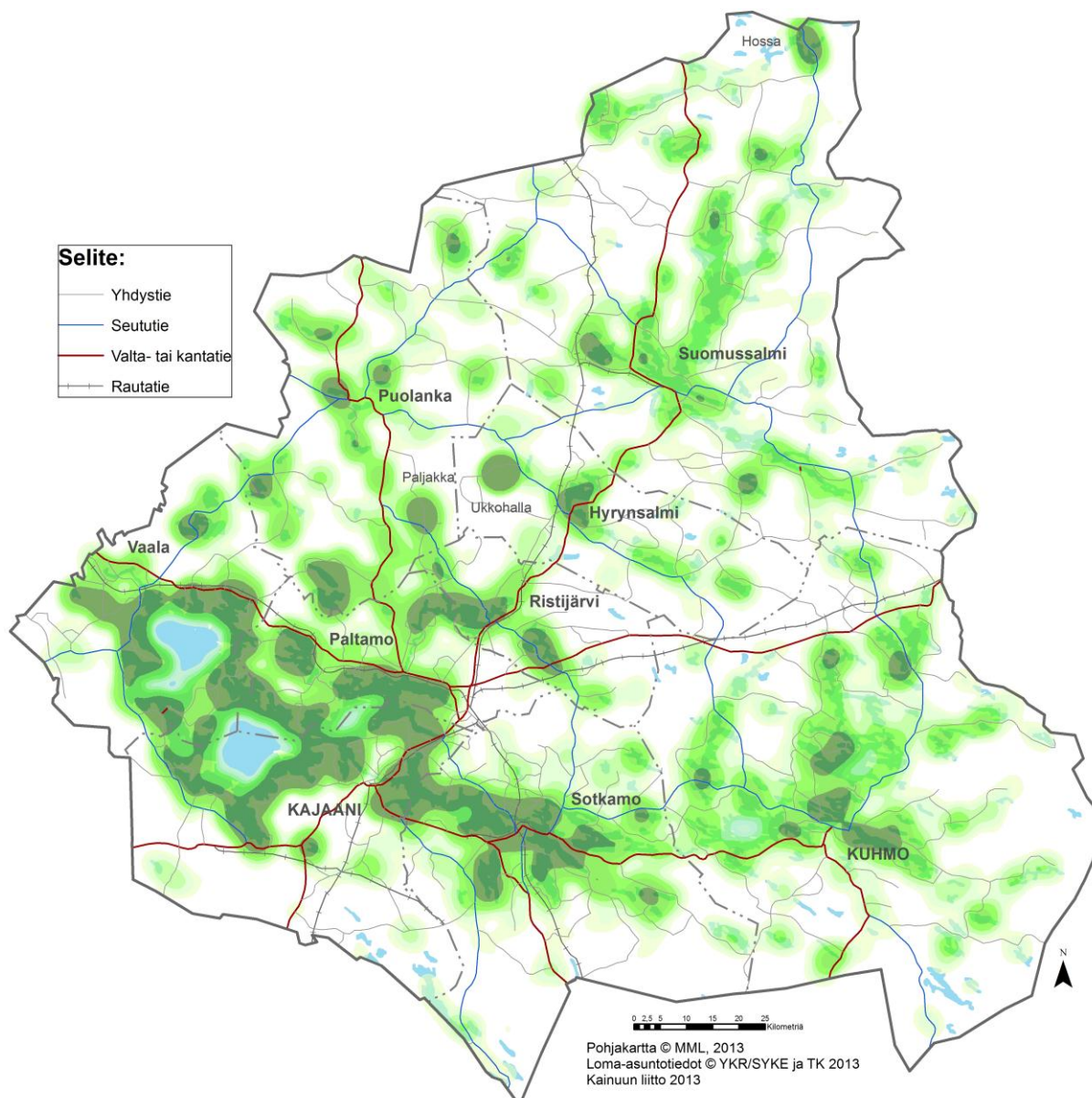
Kainuussa oli vuoden 2012 lopussa yhteensä 13 972 kesämökkiä (Tilastokeskus 2013). Kesämökkien omistajista yli puolen kotimaakunta on Kainuu (51%), mutta myös Pohjois-Pohjanmaalta ja Uudeltamaalta moni omistaa kesämökin Kainuussa (kuva 5). Viimeisen seitsämän vuoden kuluessa kesämökkejä on rakennettu keskimäärin 59 mökkiä joka vuosi. Jos sama kehitys jatkuu, Kainuussa on vuonna 2030 yhteensä noin 8 % enemmän kesämökkejä kuin nyt eli yli 15 000 kesämökkiä. Kainuun loma-asunnot sijoittuvat suurimpien vesistöjen ja palvelujen ympärille sekä hyvien liikenneyhteyksien lähetyville (kuva 6).

Tilastokeskuksen laatiman Kesämökkibarometrin (2009) mukaan suomalaiset viettävät kesämökillä tyypillisimillään 65 käyttövuorokautta vuodessa. Kainuussa vastaava luku on 56 vuorokautta. Mökin suurin käyttöaste on Itä-Uusimaalla 96 ja Pirkanmaalla 87 vuorokautta. Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen mukaan innokkaimpia mökkiläisiä ovat 65-74-vuotiaat miehet. Suosituimpia mökkeily kuukausia ovat kesäkuukaudet (kesä-elokuu).

Mökkeilyyn liittyvä rahankäyttö voidaan jakaa tontti- ja mökkikauppoihin, rakentamiseen ja korjaamiseen, matkakustannuksiin, käyttömaksuihin, päivittäistavaroihin sekä muihin menoihin. Jos tontti- ja mökkikauppoja sekä rakentamista ja korjaamista ei oteta huomioon, eniten mökkeilyssä kuluu rahaa matkakustannuksiin ja päivittäistavaraostoksiin kuten elintarvikkeisiin, juomiin ja taloustavaroihin. Mökkiläinen käyttää keskimäärin 26 euroa päivittäistavaroihin kesämökillä vietettyä päivää kohden. Mökkiläiset käyttävät rahaa myös muihin tavaroihin kuten koneisiin, kalusteisiin ja puutarhanhoitoon. Näihin tavaroihin kuluu keskimäärin yli 600 euroa vuodessa, mutta rahankäyttö vaihtelee suuresti mökkiä kohden. (Tilastokeskus, Kesämökkibarometri, 2009)

Kuva 5. Kesämökki omistajan kotimaakunnan mukaan Kainuussa 31.12.2012.
Lähde: Tilastokeskus 2013.

Kuva 6. Loma-asuntojen sijoittuminen kernel density tieheypintana Kainuussa 31.12.2012.

Matkailijat

Matkailijamäärät ovat kasvaneet tasaisesti viimeiset vuodet. Vuonna 2012 Kainuun majoitusliikkeissä rekisteröitiin yhteensä 955 962 yöpymistä, joista kotimaisia matkailijoita oli 88 prosenttia. Ulkomaalaisten yöpyjien määrä on kasvanut. Vuonna 2012 oli lähes kolmannes enemmän ulkomaalaisia yöpymisiä kuin vuonna 2007. Ulkomaisista yöpyjistä oli venäläisiä 62% (71 000) vuonna 2012. (Lähde: Kainuun Etu / Tilastokeskus 2013).

Kainuussa yöpymisistä vuonna 2012 Vuokatin osuus oli 66,5% ja Paljakka-Ukkohallan osuus 13,0%. Loput yöpymiset, noin 20% 955 962 yöpymisestä jakautuivat Kajaanin, Kuhmon, Suomussalmen ja muiden pienimuotoisten matkailukohteiden kesken. Vuokatin painoarvo Kainuun matkailussa on kasvanut. (Lähde: Kainuun Etu / Tilastokeskus 2013).

Kainuun matkailustrategian 2011-2020 mukaan Kainuun rekisteröityjen yöpymisten arvioidaan kasvavan vuosittain jatkossa keskimäärin noin 5 %. Rekisteröidyt yöpymiset saavutta-

vat 1.700.000 yöpymisen rajan vuonna 2020, josta ulkomaisten yöpymisten osuus arvioidaan olevan noin 15 %. (Lähde: Kainuun matkailustrategia 2011)

Taulukko 3. Kainuun majoitusliikkeiden rekisteröidyt yöpymiset v.2006-2012 (Lähde: Kainuun Etu / Tilastokeskus 2013.)

Vuosi	Yöpymiset	Ulkomaalaiset yöpymiset	Kotimaiset yöpymiset	Majoitusmyynnin arvo €
2006	805 300	-	-	21.85 milj.
2007	844 008	89 532	754 476	27.21 milj.
2008	963 548	108 139	855 409	32.95 milj.
2009	945 008	104 536	840 472	32.69 milj.
2010	959 699	91 021	868 678	32.52 milj.
2011	922 850	102 836	820 014	31.30 milj.
2012	955 962	115 024	840 938	34.63 milj.

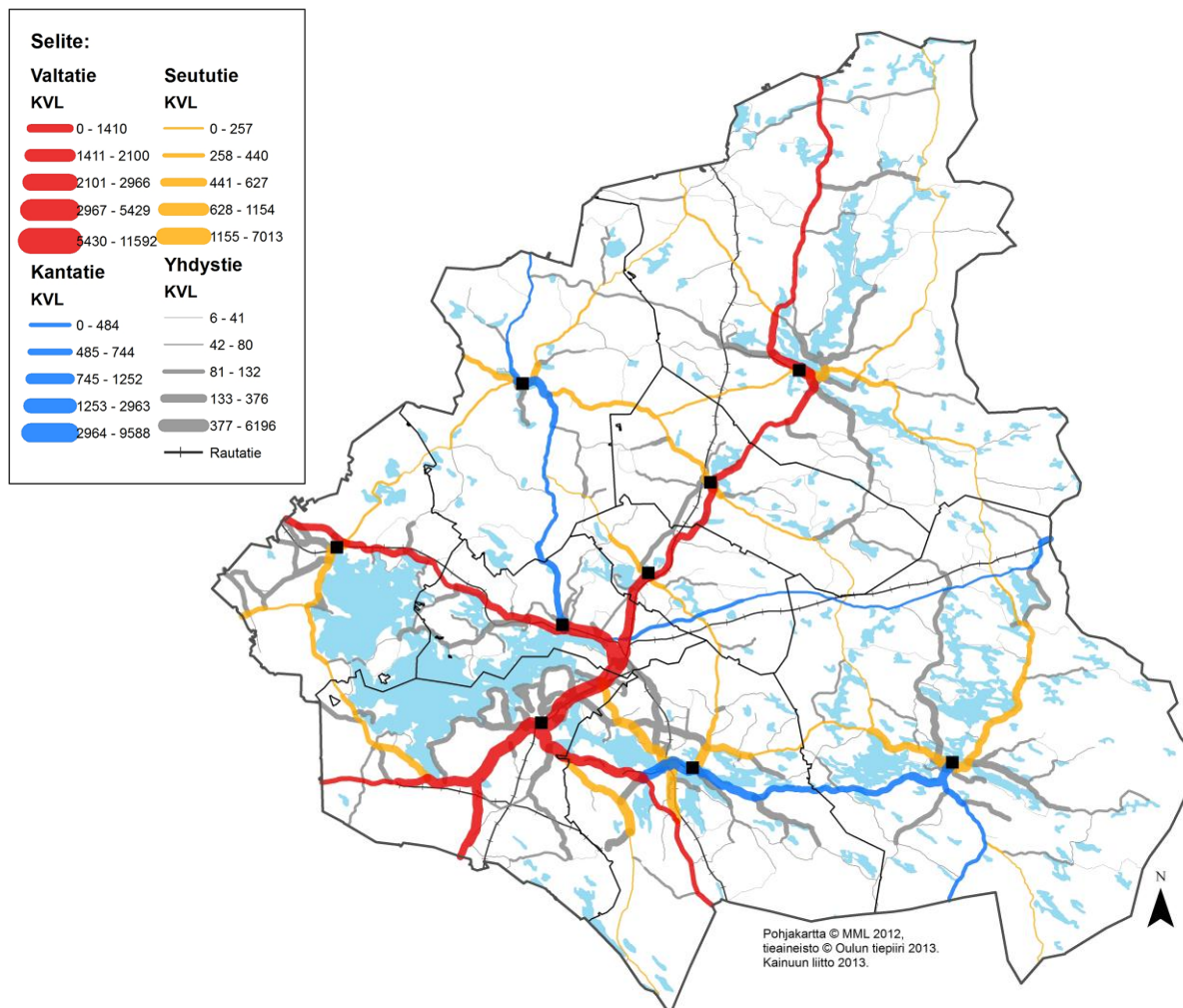
Kainuun matkailustrategian mukaan Kainuussa on 7 alueellista matkailukeskittymää: Sotkamon Vuokatti, Hyrynsalmen Ukkohalla, Puolangan Paljakka, Kuhmossa ja Suomussalmella Idän Taigan matkailualue, Oulujärven matkailualue, maakuntakeskuksena Kajaani sekä Ristijärvi.

3.4. Liikennejärjestelmä

Kainuun alueen päätieverkon muodostavat pohjois-eteläsuunnassa valtatie 5 ja 6 sekä kantatiet 75 ja 78 (kuva 7). Tärkeimmät itä-länsisuuntaiset väylät ovat valtatie 22 ja 28 sekä kantatiet 89 ja 76. Lisäksi maakunnassa on varsin kattava seutu- ja yhdysteiden verkko ja yksityistieverkosto. Tärkeimmät rautatieyhteydet ovat Helsinki-Kouvola-Kajaani-Oulu (Savonrata) ratayhteys ja kansainvälinen rautatieyhteys Kontiomäeltä Vartiuksen kautta Venäjälle. Kajaanin lentoasemalta on päivittäiset lentovuorot pääkaupunkiseudulle sekä vaihteleva määrä matkailuun liittyviä charter-lentoja.

Joukkoliikenteen palvelutaso vaihtelee maakunnassa ja linja-auto on tärkein joukkoliikennemuoto maakunnan sisällä. Joukkoliikenteen rooli on kuitenkin pieni maakunnassa tehtävillä matkoilla. Kajaanin kaupunkialueella on kesäaikaan lukuun ottamatta arkipäivisin säännöllistä joukkoliikennettä ja kuntakeskuksista on päivittäiset asiointiyhteydet Kajaaniin, mutta haja-asutusalueen joukkoliikenne on hyvin vähäistä.

Kävelyn ja pyöräilyn edellytykset ovat parhaat taajama-alueilla ja erityisesti Kajaanin seudun taajamissa on suhteellisen kattava kävelyn ja pyöräilyn väyläverkosto.

Kuva 7. Kainuun liikenneverkko 2013.

3.5. Vähittäiskaupan palveluverkko

Suomen ympäristökeskuksen laatimassa ”Yhdyskuntarakenteen toiminnalliset alueet Suomessa” selvityksessä (Suomen ympäristökeskus 2012) on esitetty asiointiaineistoon (TNS Gallupin suuri vaikutusalueutkimus) perustuen päivittäistavarakaupan ja erikoiskaupan asiointialueet. Selvityksen mukaan päivittäistavarakaupan asiointialueet ovat Kainuussa yhden kunnan kokoisia, kuten pääsääntöisesti muuallakin Suomessa. Erikoiskaupassa Kainuussa on neljä asiointialuetta. Kajaanin asiointialueeseen kuuluvat Kajaanin lisäksi Hyrynsalmi, Paltamo, Puolanka ja Ristijärvi. Kajaani on asiointialueen keskuskunta. Kuhmo, Sotkamo ja Suomussalmi muodostavat omat asiointialueensa. Vaala kuuluu Oulun asiointialueeseen.

3.5.1. Päivittäistavarakauppa

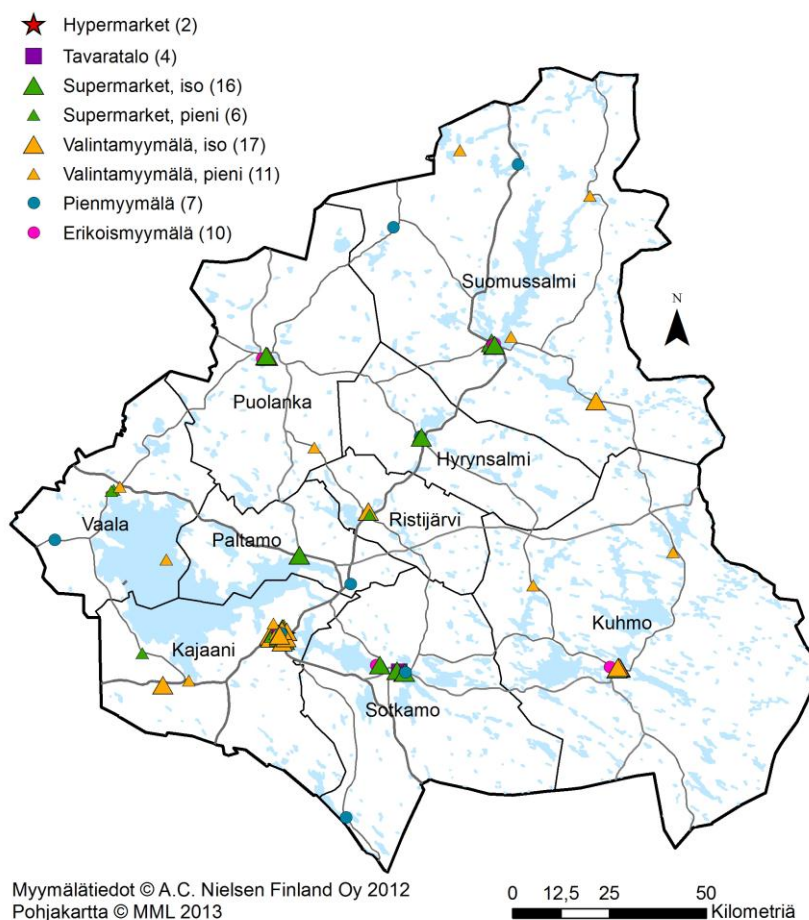
A.C. Nielsen Finland Oy:n myymälärekisterin mukaan Kainuussa toimi vuoden 2012 lopussa yhteensä 73 päivittäistavaramyymälää. Vuoden 2012 lopussa Kainuussa toimi kaksi hyper-

markettia, joista molemmat Kajaanissa, ja neljä tavarataloa, joista kolme Kajaanissa ja yksi Sotkamossa.

Kunnittain tarkasteltuna eniten asukkaita yhtä päivittäistavaramyymälää kohti oli Kajaanissa (1 582 asukasta) ja vähiten Vaalassa (650 asukasta). Kaikissa kunnissa asukkaita yhtä päivittäistavaramyymälää kohti oli vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (1 700 asukasta), joten väestöpohjaan suhteutettuna Kainuun päivittäistavarakaupan palveluverkkoa voidaan pitää keskimääräistä kattavampana. Koko päivittäistavaravalikoimaa myyvistä myymälöistä 24 (38 %) toimi Kajaanissa.

Taulukko 4. Päivittäistavarakaupan palveluverkko Kainuussa 2012. Lähde: A.C. Nielsen Finland Oy 2012.

	Hypermarket > 2500 m ²	Tavaratalo > 1000 m ²	Supermarket		Valintamyymälä		Pienmyymälä	Erikoismyymälä	PT-myymälät yhteensä	Asukkaita /myymälä
			Iso > 1000 m ²	Pieni 400-999 m ²	Iso 200-399 m ²	Pieni 100-199 m ²				
Hyrnsalmi			1	1			1		3	868
Kajaani	2	3	4	2	9	3	1	5	29	1582
Kuhmo			2		3	2		1	8	1320
Paltamo			1		1		1		3	1248
Puolanka			1		2			1	4	977
Ristijärvi				1	1				2	725
Sotkamo		1	4			1	2	2	10	1335
Suomussalmi			3		1	3	1	1	9	1102
Vaala				2		2	1		5	650
KAINUU	2	4	16	6	17	11	7	10	73	1281
									Koko maa	1700

Kuva 8. Päivittäistavarakaupan palveluverkko Kainuussa vuonna 2012.

3.5.2. Erikoiskauppa

Tilastokeskuksen toimipaikkarekisterin mukaan Kainuussa toimi vuoden 2011 lopussa yhteensä 261 erikoiskaupan myymälää. Erikoiskaupan myymälöistä 127 kpl (49 %) toimi Kajaanissa. Muiden kuntien erikoiskaupan myymälöiden määrä vaihteli Ristijärven kahdesta (1 %) Sotkamon 42:een (16 %).

Toimialoilla, jotka sisältävät tilaa vaativan erikoistavaran kaupan myymälät (huonekalukauppa, kodintekniikkakauppa, rautakauppa ja muu tilaa vaativa kauppa) toimi Kainuussa yhteensä 57 myymälää (22 % kaikista erikoiskaupan myymälöistä). Muun erikoiskaupan toimialoilla (alkot, apteekit ym, muotikauppa, tietotekninen erikoiskauppa ja muu erikoiskauppa) toimi yhteensä 204 myymälää (78 % kaikista erikoiskaupan myymälöistä).

Asukaslukuun suhteutettuna Kainuussa oli 311 asukasta yhtä erikoiskaupan myymälää kohti, mikä on enemmän kuin koko maassa keskimäärin (280 asukasta). Kunnittain tarkasteluna asukasmäärä yhtä erikoiskaupan myymälää kohti vaihteli Sotkamon 255 asukkaasta Paltamon 635 asukkaaseen. Väestöpohjaan suhteutettuna Kainuun erikoiskaupan palveluverkon kattavuutta voidaan pitää keskimääräistä heikompana.

3.5.3. Vähittäiskaupan suuryksiköt

Kunnilta saatujen tietojen mukaan Kainuussa on 32 vähittäiskaupan suuryksikköä. Suomen ympäristökeskuksen ja kunnilta saatujen tietojen mukaan vähittäiskaupan suuryksiköiden (yli 2 000 k-m²) pinta-ala on noin 57 % Kainuun kaupan kokonaispinta-alasta. Vähittäiskaupan suuryksikkörakennuksia on Kajaanissa (25), Kuhmossa (1), Sotkamossa (4) ja Suomussalmella (2).

Kainuun vähittäiskaupan suuryksikköjen pinta-alasta sijaitsee keskusta-alueilla noin 49 % ja keskusta-alueiden ulkopuolella noin 51 %. Kajaanin vähittäiskaupan suuryksiköiden pinta-alasta noin 45 % sijaitsee Kainuun voimassa olevan maakuntakaavan 2020 keskustatoimintojen alueella ja noin 55 % keskustatoimintojen alueen ulkopuolella. Keskustatoimintojen alueen ulkopuolella sijaitseva kauppa on lähes kaikki tilaa vaativan erikoistavaran kauppa. Sotkamon vähittäiskaupan suuryksiköiden pinta-alasta noin 43 % sijaitsee keskusta-alueella ja noin 57 % keskustan ulkopuolella (Hirvenniemessä ja Vuokatissa). Kuhmossa ja Suomussalmella suuryksiköt sijaitsevat keskusta-alueella.

3.5.4. Vähittäiskaupan myynti

Kainuun vuoden 2012 päivittäistavaramyynnistä (sisältää päivittäistavaramyymälöiden, laajan tavaravalikoiman myymälöiden ja huoltoasemien päivittäistavaramyynnin) toteutui Kajaanissa 47,4 %. Muiden kuntien myyntiosuudet vaihtelivat Ristijärven 2 %:sta Sotkamon 13,2 %:iin. (A.C. Nielsen Finland Oy).

Myymälätyypeittäin tarkasteluna Kainuun päivittäistavaramyymälöiden, laajan tavaravalikoiman myymälöiden ja huoltoasemien päivittäistavaramyynnistä noin 44 % toteutui isoissa

supermarketeissa vuonna 2012. Seuraavaksi suurimmat myyntiosuudet olivat hypermarketeilla (19 %), isoilla valintamyymälöillä (13 %) ja pienillä supermarketeilla (9 %).

A.C.Nielsen Finland Oy:n mukaan Kainuussa oli päivittäistavarakaupan myyntialaa asukasta kohti enemmän (indeksi 130) kuin koko maassa keskimäärin (indeksi 100). Kunnittain tarkasteltuna eniten PT-myyntialaa asukasta kohti oli Sotkamossa (indeksi 165) ja vähiten Paltamossa (indeksi 112). Päivittäistavaramyymälöiden PT-myynti asukasta kohti oli Kainuussa jonkin verran suurempi (indeksi 106) kuin koko maassa keskimäärin (indeksi 100). Kunnittain tarkasteltuna eniten PT-myyntiä asukasta kohti oli Ristijärvellä (indeksi 121) ja vähiten Hyrynsalmella (indeksi 96).

Kainuun vuoden 2011 erikoiskaupan myynnistä toteutui Kajaanissa noin 60 %. Muiden kuntien erikoiskaupan myyntiosuudet vaihtelivat Sotkamon 12 %:sta Ristijärven 1 %:iin. Kunnittain tarkasteltuna erikoiskaupan myyntiosuus on selvästi suurempi kuin väestöosuus Kajaanissa. Sotkamossa ja Kuhmossa myyntiosuus ja väestöosuus ovat lähes suuret. Muissa kunnissa väestöosuus on suurempi kuin myyntiosuus. (Tilastokeskus).

3.5.5. Ostovoiman nettosiirtymä

Ostovoiman siirtymä on kunkin alueen vähittäiskaupan myynnin ja arvioidun ostovoiman erotus. Kuluttajat eivät tee kaikkia ostoksia omalta paikkakunnalta, vaan osa ostoksista hankitaan oman asuinalueen ja oman kunnan ulkopuolelta. Ostovoiman nettosiirtymä voi olla 0 %, vaikka alueelle ja alueelta olisi voimakastakin siirtymää, mikäli sisään ja ulosvirtaus ovat yhtä suuret.

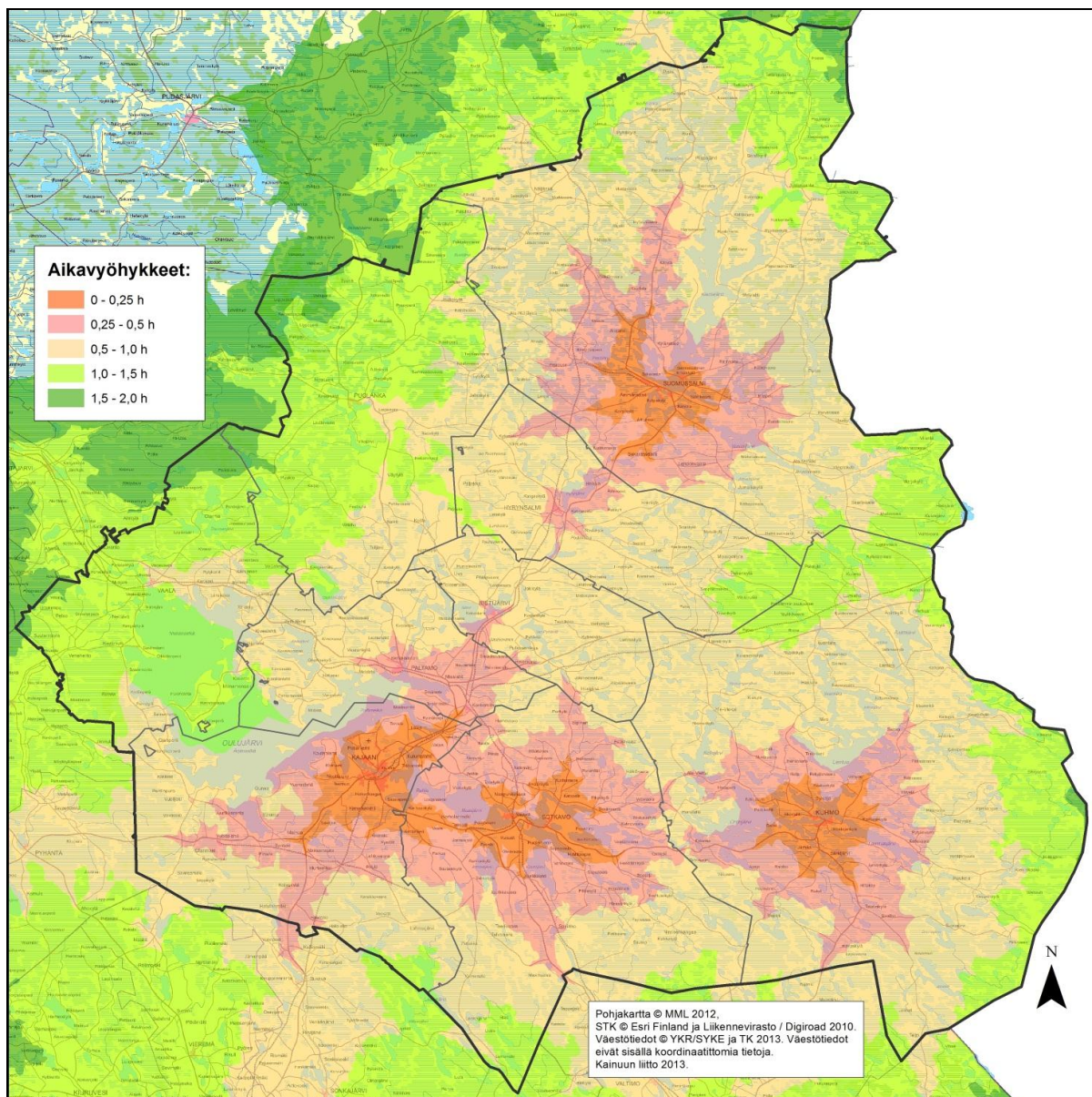
Päivittäistavarakaupan ostovoiman nettosiirtymä oli Kainuussa positiivinen (+9 %) vuonna 2012 eli ostovoimaa tulee maakunnan ulkopuolelta jonkin verran enemmän kuin maakunnasta virtaa ulkopuolelle. Kunnittain tarkasteltuna ostovoiman nettosiirtymä oli Hyrynsalmea ja Paltamoa lukuun ottamatta positiivinen kaikissa kunnissa.

Erikoiskaupan ostovoiman nettosiirtymä oli Kainuussa vuonna 2011 positiivinen (+25 %) eli maakunta saa erikoiskaupan ostovoimaa alueen ulkopuolelta. Kunnittain tarkasteltuna ostovoiman siirtymä oli positiivinen Kajaanissa (+61 %), Sotkamossa (+14 %) ja Kuhmossa (+14 %). Muissa kunnissa erikoiskaupan ostovoiman siirtymä oli negatiivinen.

3.5.6. Kaupan palvelujen saavutettavuus

Valtakunnallisen henkilöliikennetutkimuksen (HLT) mukaan kainuulainen tekee vuorokaudessa 2,7 matkaa, joista kertyy päivittäin hieman yli 51 kilometriä. Henkilöauto on tärkein kulkutapa, sillä lähes kaksi matkaa kolmesta tehdään henkilöautolla. Noin neljännes matkoista tehdään kävellen. Joukkoliikenteen osuus tehdyistä matkoista ja suoritteesta on alle 1,5 %. HLT:n mukaan Kainuussa ostos- ja asiointimatkojen keskipituus on 9,5 kilometriä ja matka-aika näillä matkoilla keskimäärin hieman yli 14 minuuttia. Ostos- ja asiointimatkat ovat noin kaksi kilometriä pidempiä koko maan keskiarvoon verrattuna.

Päivittäistavaroiden ostosmatkat ovat tyypillisesti lyhyitä, sillä päivittäistavarat pyritään yleensä hankkimaan läheltä kotia. Lisäksi niitä tehdään useammin kuin erikoiskauppaan suuntautuvia matkoja. Tieverkkoa pitkin mitattuna lähin päivittäistavarakaupan palvelu sijaitsee Kainuussa keskimäärin 4,3 kilometrin päässä ja lähin erikoiskauppa 5,2 kilometrin päässä. Erot alueiden välillä ovat kuitenkin suuria, sillä Kainuun taajamissa etäisyys lähimpään päivittäistavarakauppaan on keskimäärin alle kilometrin. Lisäksi taajama-alueilla päivittäistavarakauppoja on tiheämmässä ja keskimääräinen etäisyys kahteen lähimpään päivittäistavarakauppaankin jää alle 1,5 kilometrin. Koko Kainuussa lähes 49 000 asukasta (noin 60 % Kainuun väestöstä) asuu tieverkkoa pitkin mitattuna alle kahden kilometrin päässä päivittäistavara-kaupasta. Oheinen kuva esittää nykyisten kaupan palvelukeskittymien saavutettavuutta (kuva 9). Yli 80 % kainuulaisista asuu enintään puolen tunnin etäisyydellä nykyisistä kaupan palvelukeskittymistä (Kajaani, Sotkamo, Kuhmo tai Suomussalmi). Pitkistä etäisyyksistä johtuen saavutettavuus voi olla jopa 1,5 tuntia.

Kuva 9. Kajaanin, Sotkamon, Kuhmon ja Suomussalmen saavutettavuus tieverkkoa pitkin eri aikavyöhykkeillä 31.12.2012.

4. Kaavan laatimisen tavoitteet

Maakuntakaavoituksen tehtävänä on sovittaa yhteen sekä valtakunnalliset, maakunnalliset että paikalliset tavoitteet. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavaa laadittaessa tulee ottaa huomioon siten mm. MRL muutoksen (319/2011) tuomat erityiset sisältövaatimukset maakuntakaavalle, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, kaupan toimijoiden tavoitteet sekä maakunnalliset, seudulliset ja paikalliset tavoitteet.

4.1. Vähittäiskaupan ohjausta koskevat maankäyttö- ja rakennuslain säädökset

Vähittäiskaupan ohjausta koskeva maankäyttö- ja rakennuslainmuutos (319/2011) tuli voimaan 15.4.2011. Lainmuutoksessa vähittäiskauppaa koskevat säädökset on koottu omaan kohtaansa (MRL 9 a luku). Muutoksen taustalla on kaupan toimintaympäristön muutos 2000-luvulla. Kauppakeskusten koko on kasvanut merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden kuluessa ja suuria kaupan yksiköitä on sijoitettu taajamien ulkoreunoille. Asiointimatkat ovat kasvaneet ja ne perustuvat lähes yksinomaan yksityisautoiluun, jolloin kaupan sijainti vaikuttaa ilmastonmuutokseen ja hiilidioksidipäästöihin. Samalla ikääntyvien ihmisten osuus väestöstä kasvaa ja lähipalvelujen merkitys korostuu. Lähipalvelut ovat tärkeitä myös autottomille, joita on yli 20 % talouksista. MRL:n lainmuutoksella halutaan turvata keskusta-alueiden kaupallisten palvelujen säilyminen ja kehittäminen, alueella sijoittuvien palvelujen saavutettavuus joukkoliikenteellä ja kevyellä liikenteellä, sekä kohtuulliset asiointimatkat ja mahdollisimman vähäiset liikenteestä aiheutuvat haitalliset vaikutukset.

Muutoksessa maakuntakaavan asemaa vähittäiskaupan suuryksiköiden ohjauksessa on vahvistettu. Lisäksi on selkeytetty vähittäiskaupan suuryksiköiden sijainnin ohjauksen tavoitteita ja periaatteita, sekä yhdenmukaistettu kaupan ohjausta koskevat säännökset kosemaan kaikkia toimialoja ml. tilaa vaativan erikoistavaran kauppaa.

Merkitykseltään seudullisten vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumista ohjataan maakuntakaavalla. Vähittäiskaupan suuryksiköiden ensisijainen sijoituspaikka on keskusta-alue, ellei muu sijainti kaupan laatu huomioon ottaen ole perusteltu. Jos merkitykseltään seudullisia yksiköitä on tarpeen sijoittaa keskusta-alueiden ulkopuolelle, on ne maakuntakaavassa erikseen osoitettava (MRL 71 c §).

MRL:n muutoksen siirtymäsäännöksen mukaan vähittäiskaupan suuryksikön määritelmää sovelletaan paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppaan (mm. moottoriajoneuvojen kauppa, huonekalukauppa ja rautakauppa) 16.4.2015 alkaen. Siirtymäkausi antaa mahdollisuuden uudistaa kaavoitusta nykyisillä paljon tilaa vaativan erikoiskaupan alueilla säädösten mukaisesti.

MRL:n 71 b § mukaisesti maakuntakaavassa tulee esittää merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja sekä vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitus riittävällä tarkkuudella. MRL:n määritelmän mukaan vähittäiskaupan suuryksikkö on kooltaan yli 2 000 kerrosneliometriä (132/1999, 71a). Kuitenkin seudullisesti merkittävän suuryksikön alaraja voi vaihdella vaikutusten arviointiin perustuen eri alueilla ja kaupan alan mukaan.

Maakuntakaavassa tulee osoittaa merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön mahdollistavan kohde- tai aluemerkinän enimmäismitoitus riittävällä tarkkuudella. Mitoituk-

sen osoittamisen tavoitteena on varmistaa keskusverkon ja kaupan palvelurakenteen tasapainoinen kehitys.

Siirtymäkauden jälkeen sellaisen yleis- tai asemakaavan hyväksyminen, joka mahdollistaa seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön sijoittumisen paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupalle maakuntakaavan keskustatoimintojen alueen ulkopuolelle, edellyttää, että maakuntakaavassa on vähittäiskaupan suuryksikön mahdollistava km-merkintä tai muu vähittäiskaupan suuryksikön sijoittamisen mahdollistava merkintä. Rakennuslupaa ei voida myöntää paljon tilaa vaativan erikoiskaupan yksikölle 16.4.2015 jälkeen maakunta- tai yleiskaavassa keskustatoiminnoille tarkoitetun alueen ulkopuolelle, ellei aluetta ole asemakaavassa erityisesti varattu KM-merkinnällä vähittäiskaupan suuryksikköä varten. Maankäyttö- ja rakennuslainmuutos (319/2011) aiheuttaa uudistamistarpeita myös kuntakaavoihin.

4.2. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)

Selkeät lähtökohdat maakuntakaavan ja vaihekaavan laadinnalle muodostavat myös valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, jotka valtioneuvosto on hyväksynyt vuonna 2000. Alueidenkäyttötavoitteet tarkistettiin ja hyväksyttiin vuonna 2008. Tarkistetut alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan 1.3.2009. Maankäyttö- ja rakennuslain (24 §) mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on jaettu yleis- ja erityistavoitteisiin. *Yleistavoitteet* ovat luonteeltaan alueiden käyttöä ja alueidenkäytön suunnittelua koskevia periaatteellisia linjauksia. *Erityistavoitteet* puolestaan ovat alueiden käyttöä ja sen suunnittelua koskevia velvoitteita.

Valtioneuvoston päätöksessä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on jaettu kuuteen asiakokonaisuuteen:

1. Toimiva aluerakenne
2. Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
3. Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
4. Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto
5. Helsingin seudun erityiskysymykset
6. Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet.

Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan kannalta keskeisimmät tavoitteet koskevat toimiva aluerakenne, eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu- sekä toimivat yhteysverkot ja energianhuolto -asiakokonaisuuksia.

Toimiva aluerakenne

Yleistavoitteet

”Alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävää hyödyntämistä. Aluerakenteen ja alueidenkäytön kehittäminen perustuu ensisijaisesti alueiden omiin vahvuuksiin ja sijaintitekijöihin.”

Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

Yleistavoitteet

”Alueidenkäytöllä edistetään yhdyskuntien ja elinympäristöjen ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä. Olemassa olevia yhdyskuntarakenteita hyödynnetään sekä eheytetään kaupunkiseutuja ja taajamia. Taajamia ehytetessä parannetaan elinympäristön laatua.

Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa ja mahdollisuuksien mukaan asuinalueiden läheisyydessä siten, että henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen. Liikenneturvallisuutta sekä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä parannetaan.

Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen. Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot suunnataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle.

Kaupunkiseutujen työssäkäyntialueilla varmistetaan alueidenkäytölliset edellytykset asuntorakentamiselle ja sen tarkoituksenmukaiselle sijoittumiselle sekä hyvälle elinympäristölle.

Kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskuksia ja erityisesti niiden keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueina.”

Erityistavoitteet

”Maakuntakaavan ja yleiskaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio. Maakunnan suunnittelussa ja yleiskaavoituksessa on tarkasteltava pitkällä aikavälillä sekä taajama että maaseutualueiden väestömäärän kehityksen erilaisia vaihtoehtoja.

Maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja esittää eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet. Erityisesti kaupunkiseuduilla on varmistettava henkilöautoliikenteen tarvetta vähentävä sekä joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä edistävä liikennejärjestelmä.”

”Alueidenkäytön suunnittelussa uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan tukemaan yhdyskuntarakennetta. Näistä tavoitteista voidaan poiketa, jos tarve- ja vaikutus selvityksiin perustuen pystytään osoittamaan, että alueen käyttöönotto on kestävä kehityksen mukaista. Kaupunkiseuduilla on myös varmistettava palvelujen saatavuutta edistävä keskusjärjestelmä ja palveluverkko sekä selvittävä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen.”

Toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto

Yleistavoitteet

”Liikennejärjestelmiä suunnitellaan ja kehitetään kokonaisuuksina, jotka käsittävät eri liikennemuodot ja palvelevat sekä asutusta että elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Liikennejärjestelmä ja alueidenkäyttö sovitetaan yhteen siten, että vähennetään henkilöautoliikenteen tarvetta ja parannetaan ympäristöä vähän kuormittavien liikennemuotojen käyttöedellytyksiä. Erityistä huomiota kiinnitetään lisäksi liikenneturvallisuuden parantamiseen.”

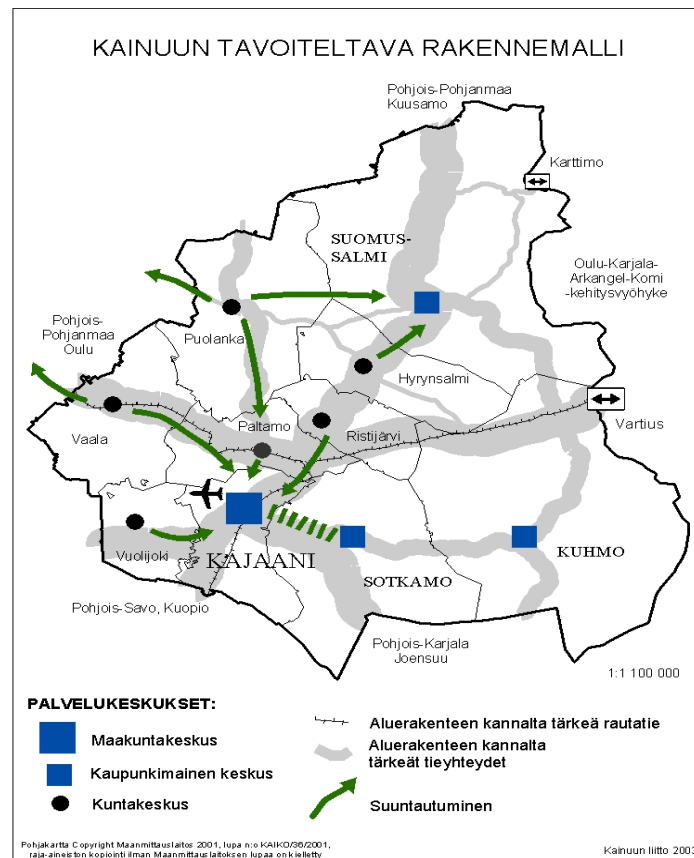
Myös muut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otetaan huomioon ja suunnittelulla varmistetaan, etteivät vaihemaakuntakaavan ratkaisut ole ristiriidassa niiden kanssa.

4.3. Muut valtakunnalliset tavoitteet

Museoviraston tavoitteena on, että kulttuuriympäristö huomioidaan suunnittelutyön pohjana vaihemaakuntakaavatyössä. Museoviraston mukaan vaikutukset tulee arvioida koko kulttuuriympäristön osalta, joka koostuu arkeologisesta kulttuuriperinnöstä, rakennetusta kulttuuriympäristöstä ja kulttuurimaisemasta. Kulttuuriympäristön arvoihin perustuva kaupunkitilan suunnittelu on sekä kannatettava lähtökohta että tavoite erityisesti Kajaanissa. Myös muualla maakunnassa kaupan vaihemaakuntakaavan aluevarausten ja mitoitusten sijoittumista suhteessa tasapainoiseen yhdyskuntarakenteeseen ja taajamakuvaan on hyvä tarkastella, samoin kuin suhteessa olemassa olevien kaupunki- ja kyläkeskusten elinvoimaisuuden säilyttämiseen. Museoviraston mukaan maakuntavaihekaavan laadinnassa tulee varmistaa, että käytössä on riittävät ja ajantasaiset tiedot kulttuuriympäristöstä, jotta kaupansuuryksiköt voidaan sijoittaa sopeuttamalla ne kulttuuriympäristöön sen arvoja vaarantamatta. Lisäksi Museovirasto tuo esille, että kaupan vaihemaakuntakaavassa osoitettavien aluevarausten mukaiset maankäyttöhankkeet saattavat koskea ennestään tuntematonta arkeologista kulttuuriperintöä, jota koskee muinaismuistolain (295/63) rauhoitus. Niin ollen on tärkeää, että maakuntakaava ohjaa selvittämään tarkemman maankäytön suunnittelun yhteydessä, edellyttääkö hanke muinaisjäännösten maastoinventointeja.

4.4. Maakunnalliset tavoitteet

Kainuun voimassa olevassa maakuntavaltuuston hyväksymässä maakuntasuunnitelmassa 2025 Kainuun tavoiteltavaksi aluerakennemalliksi on valittu aluerakenne, jossa maakuntaa kehitetään seudullisesti kolmen vahvan keskuksen Kajaani-Sotkamo, Kuhmo ja Suomussalmi avulla. Muut kuntakeskukset täydentävät tätä verkostoa muodostaen alueellisia työssäkäynti- ja palvelukeskuksia (kuva 10). Kehittämisessä painottuu myös tärkeiden liikenneyhteyksien verkosto. Tavoitteena on Kainuun pysyminen asuttuna ja koko maakunnan pysyminen peruspalvelujen piirissä. Kainuun uuden maakuntasuunnitelman 2035 valmistelu on käynnissä ja valmistelun yhteydessä tarkastellaan Kainuun tavoiteltava aluerakenne uudelleen.

Kuva 10. Kainuun maakuntasuunnitelman 2025 tavoiteltava rakennemalli.

4.5. Kaupunkien ja kuntien tavoitteet

Kainuun kaupunkien ja kuntien tavoitteita tarkastellaan Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan Osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnoksesta saatujen lausuntojen, Lähtökohdat ja tavoitteet -raporttiluonnoksesta saatujen lausuntojen, Kainuun liiton toteuttaman kuntakierroksen, Kainuun kaupan palveluverkkoselvityksen laadinnassa toteutetun kuntakyselyn sekä kuntien yleiskaava-aineistojen perusteella.

Hyrynsalmi. Hyrynsalmen kunnan vähittäiskaupan yksiköt ovat tällä hetkellä vähittäiskaupan suuryksikön rajan alapuolella (alle 2000 m²). Kunnan tavoitteena on, että loma-asukkaiden ja matkailijoiden määrä kasvaa merkittävästi tulevana vuosina muun muassa Ukkohallan matkailijoiden kasvun ja hyvän tonttitarjonnan takia. Hyrynsalmen mukaan kaupan laajentumiseen tulee varautua erityisesti 5-tien ja Hyryntien risteysalueella.

Kajaani. Kajaanin kaupungin mukaan kaupungin ja koko maakunnan monipuolisen ja toimivan kaupan kehittymisen kannalta on tärkeää, että maakuntakaava on ajantasainen ja mahdollistaa vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevan yleis- ja asemakaavan laatimisen ja päivityksen. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan laatiminen on Kajaanin kaupungin tavoitteiden mukaista ja yhteistyö palvelee myös Kajaanin kaupungin keskustaajaman yleiskaavan päivitystä. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavoitus on käynnistetty Kajaanin kaupungilta 19.6.2012 tulleesta aloitteesta. Kajaanin kaupungin tavoitteena on vahvistaa Kajaanin keskustaajaman asemaa maakuntakeskuksena niin, että Kainuussa pysyvät ja kehittyvät moni-

puoliset yksityiset ja julkiset palvelut sekä teollinen tuotanto. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan (maakuntakaavan) keskustatoimintojen alueelle lukuun ottamatta paljon tilaa vaativaa erikoistavaran kauppaa (mm. autokauppaa, puutavarankauppaa ja huonekalukauppaa).

Kuhmo. Kuhmon kaupungin tavoitteena on pitää palvelut ydinkeskustan alueella. Kuhmossa vireillä olevassa keskustaajaman osayleiskaavassa ei esitetä uusia kauppapaikkoja keskustan alueen ulkopuolelle lukuun ottamatta tilaa vievän kaupan aluetta (KL-1) keskustan välittömässä läheisyydessä. Mainitulle alueelle Kuhmon tavoitteena on sijoittaa tilaa vievää kauppaa korkeintaan 7000 m². (Lähde: Kuhmon keskustaajaman osayleiskaavaluonnos, 2013). Kuhmon kaupunki pitää tärkeänä, että matkailun kehittyminen ja mahdollisesti venäläisten tuomat vaikutukset otetaan huomioon kaupan vaihemaakuntakaavassa.

Paltamo. Paltamon kunta pitää tärkeänä, että Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavoituksessa otetaan huomioon ostovoiman määrä pienillä kunnilla. Loma-asukkailla on suuri merkitys Paltamon elinkeinoelämälle. Kunnan mukaan palvelujen saatavuus tulee turvata.

Puolanka. Puolangan kunta pitää tärkeänä kaupan palvelujen tarjonnan turvaamista myös haja-asutus alueella. Kunnan mukaan Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavoituksessa tulee selvittää ja ottaa huomioon matkailija- ja kesäasukasmäärien kehitys tulevana vuosina (mm. venäläiset matkailijat Paljakan alueella).

Ristijärvi. Ristijärven kunnan mukaan Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan valmistelussa tulee ottaa huomioon Ristijärven kunnan alueelle valmistuneen Matkailun MasterPlaniin sisältyvät 5-tien varren kehittämisen linjaukset. Kehittämislinjauksissa 5-tien ja Sotkamo-Puolanka teiden risteykseen suunnitellaan kuntalaisten, ohi kulkevien ja kesämökkiläisten pysyttäjäkohdetta, johon kuuluu mm. paikallisten graniittikivinäyttely ja sen myyntitila, kala-kauppa ja mahdollisesti paljon tilaa vaativan maatalous- ja konekauppa. Matkailijavirta 5-tietä etelään ja pohjoiseen on 1,5–2 miljoonaa kulkijaa/vuosi. Ristijärven kunta pitää tärkeänä matkailijoiden ja kesäasukkaiden huomioon ottamista Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavoituksessa. Ristijärven kunnan mukaan seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön alaraja voisi olla suurempi kuin 3000 k-m².

Sotkamo. Sotkamon vähittäiskaupan suuryksiköt sijoittuvat ydinkeskustan alueelle sekä keskustan läheisyyteen Hirvenniemelle. Kunnan tavoitteena on, että päivittäistavarakauppa ja valtaosa erikoistavarankaupasta sijoittuvat jatkossakin keskustaan. Sotkamon kunnan mukaan Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavoituksen yhteydessä on syytä kiinnittää huomioita matkailijamäärien (matkailijat, mökkeilijät ja venäläiset) kasvun tuomaan potentiaaliin sekä paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan sijoittumiseen. Sotkamon tulevaisuuden kaupan kehittämisen tavoitteet liittyvät matkailun kehittämiseen kunnan alueella erityisesti Vuokatissa sekä tilaa vievän erikoistavaran kaupan sijoittumiseen.

Suomussalmi. Suomussalmen kunnan mukaan Kainuun kaupan kehittämisen kannalta on tärkeää, että maakuntakaava on ajantasainen ja toimiva vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumisen osalta. Suomussalmen taajamassa vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumista on tarkasteltu Risteen kortteleiden 1001 ja 1002, sekä Ämmänsaaren korttelin 1203 asemakaavamuutoksissa. Suomussalmen kunta pitää tärkeänä, että kaupan ja muun palveluverkon määrittämisessä otetaan huomioon loma-asutus ja matkailun kehittyminen sekä ostovoiman kasvu. Suomussalmen kunnan mahdolliset tulevaisuuden tarpeet kaupan suuryksiköiden osalta liittyvät tilaa vaativaan erikoistavaran kauppaan.

Vaala. Vaalan kunnan mukaan Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan tulee mahdollistaa Vaalassa valtatie 22 ja maantie 800 risteysalueen kehittäminen kaupan ja yritystoiminnan palvelukeskittymänä. Lähimpiin palvelukeskittymiin Ouluun ja Kajaaniin on matkaa 90 km. Omien kuntalaisten lisäksi Vaalassa asioivat myös Siikalatvan, Puolangan ja Paltamon asukkaat. Valtatie 22:lla liikkuvat, mm. venäläiset matkailijat pysähtyvät Vaalassa. Vaalan kunta pitää tärkeänä, että matkailijoiden ja erityisesti vapaa-ajanasukkaiden ostovoiman merkitys ja sen kasvupotentiaali otetaan huomioon maakuntakaavan laadinnassa.

Kainuuseen rajoittuvat maakunnat ja kunnat. Kainuuseen rajoittuvien maakuntien ja kuntien tavoitteet ovat samansuuntaisia kuin Kainuussa kaupan vaihemaakuntakaavalle asetetut tavoitteet. Saaduissa lausunnoissa pyydettiin kiinnittämään huomiota matkailun vaikutuksiin, ylimaakunnalliseen palvelutarjonnan monipuolistumiseen sekä kehittämiskäytäviin.

4.6. Kaupan toimijoiden tavoitteet

Kainuun kaupan toimijoiden tavoitteita tarkastellaan heiltä saatujen lausuntojen ja käytyjen keskustelujen perusteella. Kaupan toimijoiden tavoitteena on monipuoliset kaupan kehittämismahdollisuudet ja kaupan toiminnan mahdollistava maakunta-avoitus Kainuussa.

4.7. Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan tavoitteet

Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan tavoitteena on

- turvata monipuoliset kaupan palvelut sekä alueellisesti tasapainoisen ja kestävä palveluverkon kehittäminen Kainuussa
- mahdollistaa kaupan toimintaedellytykset ja elinkeinojen kehittyminen alueen omaan väestöpohjaan sekä matkailun ja loma-asumisen kehittymiseen perustuen
- säilyttää monipuoliset päivittäistavarakaupan palvelut kaikissa kuntakeskuksissa sekä seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan suuryksiköiden palvelut suurimmissa keskuksissa
- turvata Kajaanin keskustaajaman asema maakuntakeskuksena
- sovittaa yhteen nämä tarpeet muiden maankäyttötarpeiden kanssa
- osoittaa seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksiköiden verkoston sijain- ti, suuryksikön alaraja sekä enimmäismitoitus riittävällä tarkkuudella ottaen hu- mioon vaihemaakuntakaavan aikajänne
- sovittaa yhteen valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä maakunnalliset, seudulliset ja paikalliset tavoitteet

Kaupan palveluverkon kehittämisvaihtoehdoista vaihtoehto 2 ”Matkailun ja vapaa-ajan asu- misen kehittyminen lisää kaupallisten palveluiden kysyntää” ottaa huomioon maakunnalle tärkeän matkailun ja vapaa-ajan asutuksen tuoman lisän maakunnan vähittäiskaupan koko- naismitoituksessa, luo edellytykset vähittäiskaupan palveluverkon alueellisesti tasapainoisel- le kehitykselle ja palveluiden alueellisen saavutettavuuden turvaamiselle. Vaihtoehto 2 on lähtökohtana kaupan palveluverkon kehittämistä koskeville tavoitteille.

Merkitykseltään seudulliset vähittäiskaupan suuryksiköiden alueet Kainuussa on tarkoituk- senmukaista sijoittaa Kajaanin, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen keskustaajamiin edel-

lä mainitut tavoitteet sekä Kainuun väestöpohjan ja väestökehityksen huomioon ottaen. Muut alueet ovat merkitykseltään paikallisia ja niiden kaupan sijoitus- ja mitoitusratkaisut voidaan määritellä kuntakaavoilla.

Nykytilanteen ja kehitysnäkymien analyysin sekä palveluverkon kehittämisen vaihtoehtotarkastelun perusteella merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alarajaksi voidaan asettaa koko Kainuun alueella 3 000 k-m² lukuun ottamatta Kajaanin, Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen taajamatoimintojen alueita. Kajaanissa, Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella alaraja on perusteltua asettaa suuremmaksi. Em. alarajaa pienempien vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumista ohjataan kuntakaavoituksella. Tämä voi tapahtua nykyisiä yksiköitä laajentamalla tai uudisrakentamisella.

Palveluverkon kehittämistarkastelun perusteella voidaan merkitykseltään seudullisen tilaa vaativan erikoistavarakaupan alarajaksi asettaa Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen taajamatoimintojen alueelle 5000 k-m² sekä Kajaanin taajamatoimintojen alueelle 10000 k-m². Merkitykseltään seudullisen muun vähittäiskaupan alarajaksi voidaan asettaa Kajaanissa 5000 k-m² ja Kuhmon, Sotkamon ja Suomussalmen taajamatoimintojen alueilla 3000 k-m².

Laaditun arvioinnin perusteella Kainuun vähittäiskaupan kokonaismitoitus vuonna 2030 on noin 428 000 k-m². Seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoituksen määräksi yhteensä voidaan asettaa 192 000 k-m² Kainuussa lukuun ottamatta Kajaanin keskustaajamaa. Enimmäismitoituksesta 50 000 k-m² sijoittuu keskustatoimintojen alueille ja 142 000 k-m² vähittäiskaupan suuryksiköiden alueille (pääosin tilaa vaativaa erikoistavaran kauppaa). Enimmäismitoituksella pyritään varmistamaan, että kaupan toiminta- ja kehitysedellytykset säilyvät koko maakunnan alueella. Kajaanin keskustatoimintojen alueelle ei ole tarpeen asettaa vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitusta ottaen huomioon valtakunnalliset tavoitteet sekä Kajaanin aluerakenteellinen asema maakuntakeskuksena.

Seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja ja enimmäismitoitus perustuvat Kainuun kaupan palveluverkkoselvitykseen ja ne täsmentyvät kaavaprosessin edetessä. Vähittäiskaupan suuryksikön sijoittamisen mahdollistavien merkintöjen lisäksi kaavassa tarkastellaan mahdollisia muita asiaan liittyviä esille nousevia teemoja.

Ajantasainen kaavoitus luo puitteet mahdollisimman kattavalle palveluverkolle, kaupan toiminta- ja kilpailuedellytyksille sekä kehittymiselle, joiden turvaamisella on suuri merkitys Kainuun aluetalouteen ja työllisyyteen. Se mahdollistaa alueen asukkaille, vapaa-ajanasukkaille ja matkailijoille kaupan palvelujen tarjonnan. Hyvät palvelut ovat alueelle tärkeä vetovoimatekijä.

Taloudelliset vaikutukset syntyvät muun muassa verotuloista ja kulutuskysynnästä. Tilastokeskuksen mukaan tukku- ja vähittäiskaupan palveluksessa oli 2623 henkilöä Kainuussa vuonna 2011 (Lähde: Tilastokeskus/Yritys- ja toimipaikkarekisteri, TOL2008).

5. Selvitykset

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 9 §) mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaupan vaihemaakuntakaavan lähtökohtana ovat voimassa oleva lainsäädäntö, Kainuun maakuntakaava 2020 sekä Kainuussa tehtävät erilliselvitykset vähittäiskauppaa koskien.

Kaupan vaihemaakuntakaavan varten on käynnistetty keväällä 2013 Kainuun kaupan palveluverkkoselvitys ja sitä tarkentavat täydennysosat -selvitys, joka vastaa maankäyttö- ja rakennuslain muutoksessa (319/2011) annettuja säädöksiä. Kaupan palveluverkkoselvitys tulee olemaan kaupan vaihemaakuntakaavan merkittävin lähtöselvitys. Selvityksessä tarkastellaan mm.

- Kaupan palvelurakenteen ja yhdyskuntarakenteen mennyt kehitys, nykytilanne ja kehitysnäkymät (mm. väestökehitys sekä ostovoima ja sen siirtymät)
- Kaupan palveluverkon kehittämisen vaihtoehdot ja niiden vaikutusten arviointi
- Suositus kaupan sijoittumisesta ja mitoituksesta maakuntakaavan kannalta riittävällä tarkkuudella perusteluineen
- Suosituksen mukaisen kaupan palveluverkon vaikutusten arviointi MRL:ssa 319/2011 mainittuihin maakunta- ja yleiskaavan sisältövaatimuksiin (71b) nähden

Erityisesti kiinnetään huomiota alue- ja yhdyskuntarakenteellisiin vaikutuksiin (mm. vaikutukset keskus- ja palveluverkoston) sekä liikenteellisiin vaikutuksiin (mm. vaikutukset asiointi- ja työmatkaliikenteeseen, liikennemääriin ja liikennevirtojen suuntautumiseen).

Suunnittelussa otetaan huomioon:

- Kainuun maakuntakaava 2020, Kainuun maakunta -kuntayhtymä 2009.
- Kainuun maakuntasuunnitelma 2025, Kainuun maakunta -kuntayhtymä 2005.
- Kainuun maakuntaohjelma 2009-2012, Kainuun maakunta -kuntayhtymä 2009.
- Kainuun, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan liikennestrategia, KAKEPOLI, Pohjois-Pohjanmaan liiton julkaisu A:52.
- Kajaanin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, Luonnos 31.1.2013, Kajaani, Paltamo, Risti-järvi ja Sotkamo sekä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.
- Pohjois-Karjalan maakuntakaava, 3. vaihekaava, luonnos, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 18.6.2012.
- Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistaminen, 1. vaihekaavan luonnos, Pohjois-Pohjanmaan liitto 18.6.2012.
- Pohjois-Savon kaupan maakuntakaava, osallistumis- ja arviointisuunnitelma, 29.8.2012
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Vähittäiskaupan suuryksiköiden kaavoitus. Ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön ohjeita 3/2013.
- Digiroad, kansallinen katu- ja tietietojärjestelmä, Liikennevirasto.
- Sotkamo-Vuokatti vähittäiskaupan suuryksiköiden vaikutusten arviointi liittyen Kuikkalammen-tien itäpuolen asemakaavan laajennukseen, 2008.
- Suomussalmi-Ristee, Vähittäiskaupan suuryksikön vaikutusten arviointi liittyen kortteleiden 1001, 1002 asemakaavamuutokseen, 2005.
- Yhdyskuntarakenteen tietojärjestelmä (YKR), SYKE.
- Muut mahdolliset asiaan liittyvät suunnitelmat ja selvitykset.

Lisäksi suunnittelussa huomioidaan uusi Kainuun maakuntasuunnitelma 2035, jonka laadinta on käynnistynyt keväällä 2013, meneillään oleva Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavoituksen aineisto sekä muu mahdollinen kaavaprosessin aikana syntyvä asiaan liittyvä aineisto.

Lähteet

- A.C.Nielsen Finland Oy: myymälärekisteri
Erikoiskauppa kaavoituksessa. Santasalo & Heusala, 2002.
Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kainuun liitto 2013.
Kainuun maakuntakaava 2020. Kaavaselostus. Kainuun maakunta –kuntayhtymä A:4.
Kainuun liitto kuntayhtymän hallintosääntö. Kainuun liitto. 2012.
Kainuun 1. vaihemaakuntakaava. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kainuun maakunta -
kuntayhtymä 2011.
Kainuun 1. vaihemaakuntakaava. Lähtökohdat ja tavoitteet. Kainuun maakunta –kuntayhtymä 2009.
Kainuun matkailustrategia 2011-2020. Kainuun Etu, 2011.
Kesämökkibarometri 2009. Tilastokeskus, 2009.
Kulutustutkimus 2012, Tilastokeskus, 2012.
Pohjois-Savon kaupan maakuntakaava. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma 29.8.2012.
Suomussalmi-Ristee, Vähittäiskaupan suuryksikön vaikutusten arviointi liittyen kortteleiden 1001 ja
1002 asemakaavamuutokseen, 2005.
Vähittäiskaupan suuryksiköiden kaavoitus. Ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön ohjeita 3/2013.
Vähittäiskauppa Suomessa. Santasalo & Koskela, 2008.

Kainuun liitto

Kainuun liitto
Kauppakatu 1
87100 Kajaani
S-posti (kirjaamo) kainuunliitto@kainuu.fi
Puh. (vaihde) 08 615 541

www.kainuu.fi